

Klic TRIGLAVA

LETO XV.

20. JANUARJA 1962.

ŠTEV. 272.

„V DUHU SLOGE IN LJUBEZNI“

Edinost krščanskih Cerkva bo vsekakor poglavitno vprašanje, o katerem bodo razpravljali na letošnjem vesoljnem cerkvenem zboru. Ker je cela zadeva neizmerne pomena za ves krščanski svet in posredno za vse človeštvo sploh, zlasti pa še za naše odnose do sosedov pravoslavne vere, mislimo o teh vprašanjih večkrat pisati in s svoje strani pri pomoči, da se bo približal dan, ko bosta "ena čreda in en Pastir".

Že pred meseci smo naprosili č.g.dr. Stanka Janežiča, slovenskega izvedenca za pravoslavno teologijo in vzhodne probleme, ki jih je študiral na Papeškem vzhodnem inštitutu v Rimu, da bi povedal svoje mnenje o vprašanju zedinjenja med katoličani in pravoslavni. Veseli nas, da njegov iskreno pisani članek lahko objavimo prav v času letošnje Molitvene osmine za zedinjenje (18.-25. januarja). Čeprav č.g. Janežič piše v svojem imenu, govori vsekakor z avtoriteto poznavalca teh vprašanj in aktivnega delavca na področju cerkvenega zedinjenja med Slovani. Njegov članek razkriva, kako malo bistvenega dejansko loči katoličane od pravoslavni in modro poziva, da se moramo spoznati med seboj in odvreči plašč nezaupanja, s katerim smo se tako čestito eni kot drugi odevali. "Iz spoznanja bo zraslo spoštovanje, iz spoštovanja ljubezen."

Povprečni ljudje gotovo ne moremo reševati zamotana teološka vprašanja, ki preperečujejo zedinjenje. Pač pa lahko s svojim zgledom, delovanjem in predvsem molitvijo pripomoremo, da bodo med nami podrti mostovi nezaupanja in neznanja in da bodo učeni teologi na eni in drugi strani našli odprto pot drug do drugega. Ako verujemo v istega troedinega Boga, častimo isto Mater božjo, dnevno obhajamo spomin iste daritve na križu, potem se človek res vprašuje, kako da nismo udeleženi iste Cerkve, tem bolj, ko na primer lahko č.g. Janežič mašuje v latinskem in bizantinsko-slovanskem obredu.

Ker smo zares versko razdeljeni bolj zaradi nesrečnih zgodovinskih okoliščin kakor pa po lastni krivdi, kot poudarja avtor, je zares nerazumljiva vsa verska gonja, ki jo enkrat sprožijo proti katolikom pravoslavni begunci, drugič pa katoliški proti pravoslavni. Tekom dolgih stoletij so bile storjene napake na eni in drugi strani. Toda kdor se v svojem srcu čuti pravega kristjana, jih bo skušal popraviti z iskanjem resnice, z ljubeznijo in odpuščanjem, ne pa z versko-političnimi vojnami, ki nimajo ničesar skupnega z Jezusom Kristusom, ki je Ljubezen. On je molil za svoje sovražnike! In prosil je svojega in našega Očeta: "Posveti jih (apostole) z resnico... A ne prosim samo zanje, ampak tudi za tiste, ki bodo po njih besedi vame verovali, da bodo vsi eno kakor ti, Oče, v meni in jaz v tebi, da bodo tudi oni v nama eno, da bo svet veroval, da si me ti poslal." (Jan. 17, 17-21.)

V tej molitveni osmini moli katoliška Cerkev za zedinjenje z vzhodnimi kristjani: "Gospod, obvaruj nas vsake napake, ki bi jih mogla od nas oddaljevati. Duh sloge in ljubezni..., naj pospeši dan, ko se zedinijo naše molitve z njih molitvami, da bo vsak narod in vsak jezik spoznaval in slavil Gospoda našega Jezusa Kristusa..."

VOJAŠKE ZADEVE

Po številu generalov se jugoslovanska vojska kosa z velikimi silami. Po mlatenju prazne slame se obrambni minister gen.Gošnjak kosa z angleškimi maršali in z znamenitimi prebivalci Pentagona.Na Dan armije je prišla na dan tako njegova zgovornost kakor tudi zgovornost različnih poveljnikov,ki so si izmenjavali cvetoče pesniške pozdrave. Či = tatelje seznanjamo le z Gošnjakovim govorom (str.15.),ki odkriva nekaj zanimivih misli o jugoslovanski strategiji.

Delno se titovci pripravljajo na gverilsko vojevanje.Dajejo si poguma z razmišljanjem o pretekli partizanski slavi in se bodre z mislijo,da se je mogoče upreti močnejšemu sovražniku.Gošnjak je pravilno poudaril,da so partizani zmagali,ker so znali izrabiti položaj in so si poiskali oporo v narodu. Odkrito pa bi moral tudi dodati,da je bilo za zmago odločilno,da so se postavili na pravo stran in si poiskali zmagovitih zaveznikov. Brez zavezniške zmage bi bila partizanska borba brez haska in bi bilo popolno iztrebljenje odpora le stvar časa.Pred tem dejstvom si vojaški poveljniki ne bi smeli zatiskati oči pa čeprav je pripovedovanje o partizanskih zmagah le žvižganje od strahu.Če bi v bodoči vojni napadel Jugoslavijo močnejši sovražnik z vzhoda ali z zahoda, bi to zelo verjetno pomenilo splošno vojno in najbrže tudi splošno uničenje. V taki vojni ne bodo zmagali partizani, ampak jamski ljudje.

A težka oprema,katero so najprej darovali Rusi in nato Amerikanci,bi v gverili hodila v napoto.Zato se titovski generali vsekakor pripravljajo tudi za frontalno bojevanje. Če upoštevamo,da srce vleče generale na vzhod, oprema pa jih veže na zahod,ni verjetno,da bi se pridružili eni ali drugi sili in pokvarili proglašano nevtralno politiko.Kolikor ima jugoslovanska vojska sploh kaj smisla,ga ima kot obramba pred srboritimi balkanskimi sosedi, predvsem Albanci. Takemu so = vražniku bi se jugoslovanska vojska lahko postavila po robu in prav ta zavest tudi kroti Albance.Titovci lahko žalostno pomislijo,da jim v tem krutem imperialističnem svetu grozi nevarnost prav od države,ki ima polna usta socializma,pomoč pa prihaja od kapitalistične Amerike.To je čuden, a značilen komentar na prednosti socializma.Nanj naj bi se spomnili v Beogradu,kadar jih bo spet srbel jezik,da bi peli slavo miru ob spremljevanju moskovskega orkestra.

Na splošno čudno zveni hvaljenje armije ob istočasnem hvaljenju miru. Le na Sinaju jugoslovanska vojska v sklopu čet Združenih narodov zares služi miru,a še tam so mir ogrožali zavezniki Arabci.Iz Konga so že davno odpoklicali peščico letalskega osebja.Madtem ko nevtralne dežele kot Irska in Švedska mnogo manj govore o miru in principih Združenih narodov,pa mnogo več prispevajo z dejanji,so titovcev le sama usta.Jugoslovani,ki zapravljajo čas na služenju roka in se morajo porokoriti zabitim podoficirjem in nadutim oficirjem,se upravičeno sprašujejo,kakšen pomen vojska sploh ima.Če ne bi bilo socialističnih sedov,bi vsakdo lahko svetoval titovcem,naj vojsko razpuste,generale upokoje,opremo pa pretope in si tako prihranijo velike stroške.Komunisti,ki se bahajo z napredkom in revolucionarnimi spremembami,so se pokazali za zelo starokopitne, kar zadeva vojsko. Kolikor vemo, so slabše tradicije bivše kraljevske jugoslovanske vojske nadaljujejo z dodatno primesjo totalitarne miselnosti. Čudno je, kako je partija izpolnila stare kalupe menda še stare srbske vojske.

UREDNIŠTVO

KLIC TRIGLAVA izhaja okoli 20.v mesecu. Izdaja ga "Slovenska Pravda". Njeno mišljenje predstavljajo le tisti prispevki, ki so podpisani od izvršnega odbora. NAROČNINA: 24/-; 3.50; NF 12; DM 13; Sch 40; Lt 2000; EA 1.10.0 na leto z navadno dostavo;dvojna cena za letalsko. Naš naslov: BM/TRIGLAV, LONDON W.C.1.

STANKO JANEŽIČ:

KRŠČANSKA EDINOST

Morda o nobenem vprašanju danes v krščanskem svetu ne govore in ne pišejo toliko kot o edinosti med kristjani. Mnogim se zdi to najpomembnejši problem našega časa. To pa predvsem zaradi rastoče napadalnosti svetovnega komunizma. Uspešno se more po robu postaviti tej največji nevarnosti za celotno človeštvo le strnjeno krščanstvo. Komunizem je namreč treba v prvi vrsti zmagati idejno. To idejno zmago more pridobiti le krščanstvo. Toda ne razbito v samovoljne struje in sekte in celo vrsto nezavisnih Cerkev, temveč enotno in celovito, pristno Kristusovo krščanstvo, ki temelji na Resnici.

Bolj kot kdaj so danes kristjani začutili, da je bistveni znak pravega krščanstva edinost. Zavedeli so se tudi, da bo le zedinjeno krščanstvo potegnilo za seboj prebujajoče se rodove v Afriki in Aziji ter igralo vodilno vlogo v zgodovini bodočih stoletij. Zato se protestanti, ki so med sabo najbolj razdeljeni, že 50 let zbirajo na zborovanja z enim samim ciljem: kako priti do zedinjenja. Pravoslavne Cerkve so septembra 1961 zborovale na Rodosu predvsem zato, da bi utrle pot do večje edinosti med seboj in z ostalimi kristjani. Že od leta 1909 katoličani opravljajo molitveno osmino za zedinjenje kristjanov, ki jo je leto poprej začel ameriški pastor Paul Wattson in je v 50 letih zajela skoro ves krščanski svet. Pravi val navdušenja za delo vsekrščanskega zedinjenja pa je sprožil sedanji papež Janez XXIII, ki je predvsem iz želje po edinosti med kristjani napovedal novi vesoljni cerkveni zbor.

Zares je prav, da noben kristjan ne ostane malobrižen ob tem vprašanju. Vsaj nekoliko se moramo vsi poglobiti vanj in mu po svoje pomagati k rešenju. S tem namenom tudi pišem te vrstice.

Kdaj, kako, zakaj

Kdaj, kako in zakaj smo se kristjani ločili? Ni to bistveno vprašanje, glavno je, kako priti skupaj, vendar je vsaj v nekaj besedah treba tudi na to odgovoriti.

V človeku samem, ki mu je po jasnem krščanskem nauku naravo popačil prvi upor proti Bogu (izvirni greh), je tudi po Kristusovem odrešenju ostalo nagnjenje k samoljublju, napuhu in razdoru. Zato so se že v prvih krščanskih stoletjih pojavljale herezije in razkoli. Do tragičnega razdora med krščanskim Vzhodom in Zapadom pa je prišlo šele v II stoletju. Pa tudi ta veliki razkol je zorel že cela stoletja in je prvi zametek zanj že politična razdelitev rimskega cesarstva na zapadno in vzhodno polovico (l. 395).

Nova vzhodna prestolnica Carigrad (ustanovljena l. 330) in stari Rim sta vedno bolj tekmovala med seboj, ne le na političnem in kulturnem področju, temveč tudi na cerkvenem. Grki in Latinci so kljub začasni medsebojni povezavi ostali tujci med seboj. Ko so razmere in neodgovorni posamezniki napetost prignali do viška, je počilo 16. julija 1054 je papežev odposlanec kardinal Umberto da Silva Candida v cerkvi sv. Modrosti v Carigradu izobčil carigrajskega patriarha Mihaela Cerularija in zazijal je prepad, ki že 900 let loči bizantinsko Cerkev od rimske.

V naslednjih stoletjih je razdor rasel v globino in širino. K temu so po svoje pripomogle križarske vojne, turški jarem nad krščanskim Vzhodom, sovražno razpoloženi posamezniki in še marsikaj. Zaman so bili poskusi zedinjenja na cerkvenem zboru v Lyonu (l. 1274) in v Florenci (l. 1439). Posebno usodno je odjeknil veliki zapadni razkol: protestantski in anglikanski odpad od rimske Cerkve v 16. stoletju. Teološka znanost in nastrojenje klera sta bila odslej na Vzhodu pod pretežnim vplivom Rimu sovražnega protestantizma.

Bistvene razlike

Protestantizem je zavrzel mnogo tega, kar je bilo neodvrgljivo jedro krščanstva skozi stoletja. Posebno nekatere sekte so šle silno daleč. Zametajo ne le mašo in zakramente, temveč celo vero v Kristusa in v samo Trojico. Tu pač ni moč več govoriti o krščanstvu. Nekatere skupine in posamezniki pa se posebno zadnji čas vse bolj bližajo osnovnim postavkam prvega krščanstva. Prvo mesto v tej smeri zavzemajo anglikanci, zato so na Zapadu oni najbliže zedinjenju s katoliško Cerkvijo.

Toda Slovani moramo v prvi vrsti poznati razlike med katolištvom in pravoslavljem, ker so naši dedje bili in smo v pretežni meri tudi mi katoliške ali pravoslavne vere. Pri tem pa je treba poudariti, da smo Slovani padli v versko razdeljenost po sili zgodovinskih okoliščin in skoroda brez lastne krivde. Res je le, da smo k neslogi in razprtijam že po navavi nagnjeni in je morda to naša glavna značajka hiba.

Že v 9.stoletju je carigrajski patriarh Focij (Focijev razkol, l.863-867) očital Latincem 5 "zmot", v II.stoletju jih je patriarh Cerularij našel že 22, drugi so jih našli pozneje nad 50 in med njimi do smešnosti nične: britje brade, križanje s petimi prsti, post v soboto, izpuščanje aleluje v postnem času itd. Z očitanjem "zmot" so hoteli opravičiti razkol.

Tudi na Zapadu so zaradi nepoznanja vzhodne kristjane neopravičeno obsojali.

Bistvene razlike med bizantinsko in latinsko Cerkvijo so učeni teologi obeh strani jasno razbrali in razčistili na florentinskem cerkvenem zboru leta 1439. Strnili so jih v štiri točke:

1. Učenje o izhajanju Sv.Duha tudi iz Sina ter dostavek Filioque (in iz Sina) v veroizpovedi.
2. Nauk o vicah.
3. Veljavnost opresnega kruha za mašo.
4. Prvenstvo rimskega škofa - papeža.

V vseh štirih točkah so po dolgih razpravah dosegli zedinjenje, ki so ga slovesno podpisali predstavniki obeh Cerkev, med vzhodnjaki tudi kijevski in vseruski metropolit Izidor. Žal zedinjenje ni prineslo velikih in trajnih uspehov.

V poznejših stoletjih je predvsem zaradi protestantskega vpliva na pravoslavne bogoslovne pisatelje prišlo do nekaterih novih razlik. Pravoslavne teologe n.pr. moti katoliška dogma o brezmadežnem spočetju in vnebovzetju Matere božje, čeprav pravoslavno ljudstvo skozi vsa stoletja silno spoštuje in ljubi in časti presveto Bogorodico.

Glavna in skoro edina resna razlika in težava za zedinjenje pa je prej ko slej prvenstvo rimskega papeža in v tej zvezi sploh nauk o Cerkvi. Gre za to, ali ima rimski škof kot naslednik prvaka apostolov sv.Petra ne le častno prvenstvo, temveč tudi pravno oblast nad vesoljno Cerkvijo v verskih in moralnih zadevah, in ali ga pri tem vesoljnem vodstvu Cerkve na poseben način varuje Sv.Duh, da ne razglašá kake verske zmote. Gre tudi za vlogo škofov, ki so nasledniki apostolov in glavni učitelji ter pastirji duš. Gre za pomen vesoljnih cerkvenih zborov in še za marsikaj. Vprašanje vzhodnega in latinskega obreda je že rešeno. Papeži so posebno zadnje stoletje močno poudarjali enakopravnost obreda in kako je treba spoštovati častitljive stare navade in tradicijo. Tudi oženjenost duhovnikov na Vzhodu ni bistvene važnosti, saj je neporočenost latinskih duhovnikov samo cerkvena odredba. Dokaj težav bo pač z ureditvijo veljavnih in ločenih in ponovnih zakonov pri pravoslavnih, ker se tukaj katoliška Cerkev strogo drži božjega prava in ne more popustiti.

Pravoslavni teologi rimski Cerkvi radi očitajo juridizem, pomanjkanje svobode in ljubezni. Na drugi strani pa nekateri med njimi sami uvidevajo in priznavajo, kako needinost razkrajá pravoslavje. Boli jih cela vrsta vse preveč z državnim ustrojem povezanih narodnih Cerkva, nezavisnih jurisdikcij in med seboj nasprotujočih si teoloških mnenj o važnih verskih resnicah. Mnogi čutijo pomanjkanje živega cerkvenega učiteljstva z božjepravno avtoriteto papeštva. Žele si novega vesoljnega cerkvenega zbora, ki bi razrešil položaj, pa se obenem zavedajo, da niso pripravljeni naj in da ga sami sploh sklicati ne morejo.

Kaj tedaj? Ali je najbolje pokopati vsako upanje in zavreči vsak napor za zedinjenje?

Možnosti zedinjenja

Do različnega gledanja in verskih sporov med krščanskim Vzhodom in Zapadom je predvsem prišlo zaradi medsebojnega nepoznanja, nezaupanja in pomanjkanja ljubezni.

Prepričan sem, da je stoletni, da, že skoro tisočletni prepad mogoče premostiti. Vendar še čas ni dozorel. Težav ne bo malo. Podreti bo treba predvsem vrsto psiholoških predsodkov. Na obeh straneh. Pri vodilnih krogih Cerkve, pa tudi med nižjo duhovščino in vernim ljudstvom.

Zdi se, da je danes med večino kristjanov prodrla iskrena želja po zedinjenju. To pa pomeni že mnogo.

Topel poziv sedanjega papeža Janeza XXIII k vsekrščanski spravi je naletel na ugoden odmev predvsem pri carigrajskem patriarhu Atenagori, pa tudi pri vrsti drugih nekatoških cerkvenih dostojanstvenikov in teologov. Medsebojni obiski in odposlanstva pripravljajo vedno bolj ugodna tla za zблиžanje: tako posebna papeška delegacija pri carigrajskemu patriarhu, vatikanski obisk anglikanskega primasa dr. Fisherja, ameriškega predsonika episkopalne protestantske Cerkve dr. Lichtenbergerja itd. Važno vlogo igra v času priprave na novi vesoljni koncil Tajništvo za zedinjenje kristjanov, ki ga vodi kardinal Bea v Rimu.

Proti novemu koncilu in težnji za zedinjenje se je med pravoslavni patriarhi najbolj odločno postavil - pač tudi po namigu in s podporo komunističnih mogotcev, ki se krščanskega zedinjenja silno boje - ruski patriarh Aleksej, ki skuša svoj vpliv raztegniti tudi na druge pravoslavne Cerkve s svojimi obiski pri patriarhih, s povabili v Moskvo (tu je bil nedavno srbski patriarh German) in z drugimi sredstvi. Pričakovati pa je, da bodo vsaj nekateri pravoslavne Cerkve na bodoči koncil poslale svoje opazovalce, kar je treba gotovo pozdraviti.

Najprej je med nami kristjani treba pregnati pretirani strah in nezaupanje. Dodobra se moramo spoznati med seboj. Pregraje bodo tako same od sebe padale druga za drugo. Iz spoznanja bo zraslo spoštovanje in iz spoštovanja ljubezen. To pa je že začetek zedinjenja.

Učeni teologi z ene in druge strani so že našli pot drug do drugega: zbirajo se in razpravljajo o spornih vprašanjih. Takih prijateljskih znanstvenih srečanj naj bi bilo čimveč.

Teologe in sploh vse katoličane in pravoslavne naj vselej navdaja tolažljiva zavest, da je mnogo tega, kar nas združuje, več kot tega, kar nas loči. Oboji verujemo v troedinega Boga, v Kristusa, častimo Mater božjo in svetnike, imamo evharistično daritev - sveto mašo in veljavne zakramente itd.

Eni in drugi smo od prednikov prejeli krščansko kulturo in vrsto dobrin, o katerih smo že davno pozabili, da jim je bilo krščanstvo izvor. Danes nam vsem grozi skupna nevarnost materialističnega brezboštva in skupna propast.

Zares ni več vzroka, da bi ostali vsak na svojem bregu in zrl, kako dr nam podirajo tla pod nogami. Skrajni čas je, da z vsemi svojimi silami in razpoložljivimi sredstvi zagrnemo prepad in se v eno strnemo. Tako bomo rešili sebe, svoje potomce ter brate in sestre vsch celin.

Pri vsch svojih naporih pa se moramo zavedati, da za pravo, resnično krščanstvo, ki je že po svojem bistvu samo v sebi edino, največ storimo, če ga dejanski živimo.

V zavest nam mora tudi preiti, da moramo že danes začeti skupno moliti k istemu skupnemu Očetu, naj nam kmalu pošlje po svojem Sinu vsečloveškem Odrešeniku Kristusu in njegovi Materi največji dar za čas sodobnih stisk: dar vsekrščanskega zedinjenja.

FEBRUARSKI KLIC TRIGLAVA bo med drugim prinesel članek g.dr.Branka M. Pešelja, bivšega osebnega tajnika g.dr.V.Mačka:

Srbi v Hrvatski

Za SOCIALNI SKLAD KLICA TRIGLAVA je daroval g.Stefan Kuhar znesek B 1. Prisrčna hvala!

Prosimo oprostjenja, če boste zaradi poštnih težav dobili KLIC pozneje.

NENAD PETROVIĆ:

O KRITERIJU IN SODELOVANJU

Avtor tega članka, g. Nenad Petrović, pripada grupi Srbov mlajše generacije, ki sestavljajo Savez srpskih zadruga OSLOBODJENJE. Je član njegovega Glavnega odbora, član uredništva NAŠE REČI in Biblioteke NAŠE DELO. Študira na London School of Economics in se specializira za jugosl. vprašanja.

Odzivajoč se ljubeznjivemu povabilu KLICA TRIGLAVA, da napišem nekaj besed o temi, ki bi bila zanimiva tako za Slovence kot posameznike kot za slovensko emigracijo na splošno, izkoriščam to priliko, da poskusim navesti nekaj stvari, ki bi naj služile boljšemu razumevanju Srbov med Slovenci.

Ta moj uvod ne pomeni, da obstoja nekakšno "nerazumevanje" med Srbi in Slovenci v emigraciji. Nikakor ne. Kljub temu pa je potrebno, da gledamo na stvari takšne kot so. Mi smo za Jugoslavijo zato, ker iskreno smatramo, da služi interesom srbskega naroda. Velik del Slovencev, tako doma kot v tujini, deli slično mišljenje: tudi oni so za skupno državno zajednico s Hrvati, bosansko-hercegovskimi muslimani, Makedonci in Srbi, v kateri bi bili slovenski interesi zaščiteni, ker bi se Slovincem taka zajednica bolj prilegala kot pa skupna država z Avstrijci ali Italijani ali katerimkoli drugim sosedom, ki živi na tem mučnem tlu srednje Evrope.

Ako torej taka težnja obstoja, a mi smo prepričani, da zares obstoja, potem je nedvomno potrebno, da ugotovimo, kakšno javno mnenje vlada med Srbi in Hrvati predno pričnemo govoriti o oblikah te državne zajednice in predno se vzpostavi sodelovanje v to svrhu.

RAZLIČEN ZGODOVINSKI RAZVOJ

Predvsem je treba uvideti, da obstoja razlika v zgodovinskem razvoju in političnem izgrajevanju srbskih in slovenskih generacij. Srbskega kmeta, ki je do nedavno predstavljal glavnega nosilca srbskih nacionalnih teženj in odigral vodilno vlogo v političnem življenju svoje dežele, polagoma pričinja nadomeščati malomeščan, priseljenec iz vasi v mesto. Njegova zgodovina in ljubezen za epiko in njegova borba za neodvisnost in svobodo proti petvekovnemu turškemu zavojevalcu, ki je bil nosilec njemu docela tuje kulture, so ga izklesale v odločnega in surovega bojovníka, a v neki meri tudi v sanjača. Kljub temu je srbski kmet vedno gojil v sebi težnjo, da ustvari svojo državo - bil je državotvoren.

Slovenski kmet se je razvijal pod drugačnimi pogoji. Skupno z meščanom je vodil težko borbo proti tujemu gospodarju, toda ta gospodar je bil docela različen od otomanskih razrzdancev. Stoletja so si Germani prizadevali, da bi slovenskega kmeta germanizirali, da bi ga spremenili v človeka, ki se ne bi razlikoval od tipičnega človeka srednje Evrope. Vpliv nemške kulture je bil velik. Slovenski človek je živel v državi, ki je bila nemška, in zanj so veljali isti zakoni kot za Dunajčane. Njegova vera se ni razlikovala od vere njegovega gospodarja. Tu, na skrajni periferiji slovanstva na sploh, mu je uspelo, da se obdrži pred navalom germanizacije skozi dolga stoletja, da izkleše svoj jezik in obdrži svoj narodni duh kljub temu, da je bil maloštevilčen in da sta ga tako kultura kot Cerkev vezala na zavojevalca, ki je gospodaril z njegovo zemljo. Medtem ko je srbski kmet ustvarjal svojo državo, je slovenski kmet branil in odbranil svojo zemljo.

ZBLIŽANJE ZA ČASA VOJNE

Mogli bi se vprašati, ali so ta različni zgodovinski razvoj Slovencev in Srbov, razlika v njihovem družbenem in gospodarskem nivoju, in razlika v njihovi kulturi in nacionalnih težnjah onemogočale njihovo sporazumevanje? Mnoge ilustracije ne le izza prve svetovne vojne ampak tudi iz kasnejšega obdobja pričajo, da temu ni tako. Navedel bom samo dve izza časa druge svetovne vojne. To obdobje sem si izbral zato, ker se prava merila sporazumevanja morejo pravilno oceniti šele v času, ko se netijo strasti in ko so na kocki najvažnejši življenjski interesi človeka kot poedinca in naroda kot celote. Vojna in voja-

ški porazi nudijo najboljši kriterij vrednosti nekega naroda.

Prva ilustracija: Ko je nemški vojaški stroj pregazil Jugoslavijo in ko je punt srbskega naroda našel svoj izraz v borbi generala Mihailoviča, je bil Slovenec, major Ivan Fregl, načelnik štaba valjevskih edinic Jugoslovanske vojske v Domovini, eden izmed prvih, ki se mu je pridružil in eden izmed prvih, ki je postal žrtev borbe proti okupatorju. Njegov slučaj je vlil upanje onim, ki še niso poklekli pred separatističnimi stihijami in ideološko zmedeno = stjo, ki je takrat vladala na balkanskem področju.

Druga ilustracija: Nemci so izselili Slovence iz mariborske oblasti v predele Zahodne Morave, ker so hoteli premestiti tja tisti del slovenskega prebivalstva, katerega zemljo so si prigrabili za nemške naseljence. Ta nemški korak je v mnogočem zbližal Srbe in Slovence. Srbski kmet je lahko takrat prvič videl Slovenca na svojem tlu, na svoji njivi in pri svojem poslu. Dandanes, ko občutki igrajo malo vloge v grobi politiki in ko mora razum odrediti politično smer, mišljenje onih Srbov, ki so bili s temi Slovenci, kakor tudi mišljenje Slovencev, ki so bili takrat v Srbiji, najboljše priča, da dva naroda, različna po svoji kulturi in preteklosti, lahko razumeta drug drugega in delata skupaj.

EMIGRANTSKO JAVNO MNENJE

Takšne izkušnje so ohrabrujoče, toda pripadajo preteklosti. Potrebno se je ponovno vprašati, kaj Slovenci mislijo o Srbih, ker so zrasle nove generacije, katerim je prva Jugoslavija prav tako odmaknjena kot sta bili odmaknjeni njihovim očetom vladavini Franca Jožefa in Obrenoviča. A to vprašanje je treba postaviti predvsem v emigraciji, kjer so se tako Srbi kot Slovenci znašli pod vplivom novih kultur in novih političnih razsodb. Ali se Slovenci trudijo, da bi razumeli politiko Srbov, ki jim morda izgleda "balkanska", drobno-partijska in včasih ozkosrčna? Zakaj imajo ta vtis? Odgovor leži v tem, da Slovenci sodijo Srbe po tem, kar ti pišejo v emigrantskih časopisih. Toda, ali ta emigrantski tisk zares predstavlja javno mnenje Srbov? Imeti moramo v vidu dejstvo, da so se v emigraciji znašli večinoma periferijski elementi Srbov, ki so imeli ogromno žrtev za časa fašističnega terorja ekstremnega hrvatskega šovinizma in ki še danes presojujejo stvari na osnovi tega tragičnega obdobja. Med srbskimi izseljenci prevladujejo konzervativne sile preteklih dni, tiste sile, ki niso mogle dojeti novih problemov in novih vprašanj pred katerimi stoji naš narod doma. Zato tudi javno mnenje, ki veje iz emigrantskega tiska, pogosto ne predstavlja mišljenje večine Srbov, a še manj novih generacij in ljudi doma. Mnogokrat se zgodi, da oni, ki so najglasnejši, niso istočasno tudi najpametnejši. To velja zlasti v emigraciji.

Dopovedovati Slovincem, kaj morajo imeti v vidu, ko razmišljajo o Srbih, je najblažje rečeno netaktno. To je isto kot če bi snubec tožaril svojo družino pred dekletom, katerega snubi. Ona sama mora ugotoviti, kako stoje stvari. To da, kadar je govora o sodelovanju med Srbi in Slovenci, ni Slovincu tako lahko ugotoviti, kako stoje stvari pri Srbih. Tako je nek slovenski časopis, ki je docela dobronamerno hotel podati panoramo pogledov, ki vladajo na srbski strani, nanizal izvlečke iz raznih srbskih časopisov, ki izhajajo v emigraciji. Toda, ali je bila taka panorama veren pregled srbskega javnega mnenja? Ali je na primer mišljenje nekega lista, katerega sodelavci so bili ideološko vezani za nacistično Nemčijo in ki so se sedaj znašli v emigraciji, vredno, da se ga upošteva? Dejstvo je namreč, da je emigrantski krog te elemente izoliral in da ne predstavljajo niti številčno niti moralno srbsko mnenje. Ali bi bila panorama angleškega javnega mnenja stvarna, ako bi poleg vodečih konzervativnih, laburističnih in liberalnih listov navedli še mišljenje pokrajinskih listov in zaključili z mnenjem časopisa Sir Oswalda Mosleya, voditelja fašistične stranke Velike Britanije? Prav gotove ne. Ako bi želeli imeti realnejšo sliko javnega mnenja nekega naroda ali neke emigracije, bi se morali poslužiti gotove diskriminacije.

Tako Slovenci kot Srbi bi se morali potruditi, da razumejo medsebojne probleme, ki so zanje specifični. Slovenci bi se morali predvsem pobaviti s problemi, ki so se pojavili pri Srbih v poslednjih 150 letih - t.j. zainteresirati bi se morali za razvoj državne misli pri Srbih in razumeti njihove težnje. Z druge strani bi morali tudi Srbi razumeti probleme, ki so vznikli med Slovenci v njihovi sredini in v njihovih okoliščinah.

Tudi če ne želimo živeti v bodočnosti v skupni državni zajednici, moramo imeti razumevanje za notranja vprašanja posameznih kolektivov - tako srbskega kot hrvatskega in slovenskega. Zapirati oči pred stvarnostjo, pa naj nam dan-

danes izgleda še tako neprijetna, ne bo niti najmanj olajšala ono sodelovanje, ki si ga žele Srbi in ki si ga verjetno žele tudi Slovenci. A da bi vzpostavili to sodelovanje, moramo določiti nek realen kriterij, na osnovi katerega bomo presojali javno mnenje tako pri enih kot pri drugih. To pa je nemogoče brez globljega poznavanja naših vzajemnih problemov. To poznavanje nas lahko samo še bolj zbliži in lahko doprinese, da postane državna zajednica, ki bi bila skupna tako Srbom kot Slovencem, nele rezultat razumnosti neke koristne politike, marveč tudi izraz občutka naših narodov.

VEKOSLAV FARKAŠ:

RAZGLEDI

JUGOSLAVIJA ali SUVERENA SLOVENSKA DRŽAVA? - Za Veliko noč 1960. je izdal "Narodni odbor za Slovenijo" poznano Izjavo s "slovensko formulo", podpisano od predsednika g.dr.Miha Kreka. To izjavo in formulo so pozdravili mnogi jugoslovansko usmerjeni Srbi v emigraciji, napadli pa so jo separativistično nastrojeni Hrvati. Tako je, vzemajoč Izjavo kot izhodiščno točko, gotova skupina pariških Srbov pozdravila akcijo Slovenskega narodnega odbora in naslovila poznani "Apel" jugoslovanski emigraciji; na podlagi tega poziva je pozneje bila ustanovljena "Demokratska zajednica Jugoslavije" v Franciji pod predsedništvom g.dr.Zivka Topalovića. Na drugi strani pa je na primer HRVATSKA REVIJA, ki jo izdajajo v Argentini bivši ustaše, v številki za junij 1961.leta, v uvodniku "Mi smo proti kakršnikoli Jugoslaviji" napadla izjavo Narodnega odbora za Slovenijo: "...Slovenci, ki jih vodi dr.Miha Krek (so) objavili izjavo Narodnega odbora za Slovenijo, v kateri obsojajo protijugoslovansko politiko in se izjavljajo za reorganizacijo skupne države Srbov, Hrvatov in Slovencev. Naravno, mi skušamo razumeti račune projugoslovanskih Slovencev...."

Vsi, tako jugoslovansko nastrojeni Srbi kot separatistični Hrvati in Srbi so dobili vtis, da je bila izjava Narodnega odbora protijugoslovanska in da je obsodila protijugoslovanstvo v emigraciji. Toda vsi ti ljudje so v težki zablodi, ker niso razumeli niti Izjavo niti "formulo". Tako pravi g.Rudolf Smersu, bivši narodni poslanec in član načelstva Slovenske ljudske stranke (v emigraciji) v svojem pismu od 14.julija 1961., ki ga je objavila HRVATSKA REVIJA meseca septembra.

Po stari navadi naših narodnih očetov se g.Smersu zahvaljuje HRVATSKI REVIJI, da "z razumevanjem in s simpatijami spremlja razne dogodke v slovenski izseljenski skupini" v imenu vseh Slovencev kot tudi v imenu vseh Slovencev piše dotično pismo. Kot "narodni oče" ima verjetno za to "legitimacijo", kajti - če prav razumem - je kot "član načelstva SLS" stranka, SLS je Narodni odbor, Narodni odbor pa so vsi Slovenci. G.Smersu verjetno misli, da ne bi bilo mnogo vredno, če bi pisal v lastnem imenu in poudaril, da je to njegovo osebno mnenje.

V zadevnem pismu je g.Smersu protestiral, ker je HRVATSKA REVIJA napak tolmačila Izjavo Narodnega odbora, podpisano od g.dr.Kreka. Sklicuje se na politični program Slovenske ljudske stranke, ki ga je sprejel strankin kongres 23.aprila 1954; ta program je podpisal tudi g.dr.Krek. G.Smersu je objavil v pismu dva sklepa iz strankinega programa in pri tem pojasnil: "Temelj celokupnega slovenskega političnega delovanja je suverena slovenska država; to je prva zahteva v programu SLS. Kdor trdi drugače, ta ali ne pozna program, ali kleveta Slovensko ljudsko stranko in njeno vodstvo." Ko pa bo prišlo do suverene slovenske države, potem pa bo narod odločil (piše v čl. 8.programa SLS). G.Smersu nadaljuje: "Ako se bo slovenski narod s tajnim glasovanjem odločil za vstop slovenske države v zvezo držav (konfederacijo), potem bo slovenska vlada predložila to hrvatski, srbski, bolgarski in macedonski vladi. Jasno je, da je mogoče priti do konfederacije samo v tem primeru, če bodo vlade teh bodočih samostojnih držav pristale na ustanovo take konfederacije..." Kako modro in kako realno! Toda ni moja namera, da bi se tu spuščal v kritiko konfederalne (Zaključek na 13.strani)

GOSPODARSKA VEDA V ENCIKLIKI

MATER ET MAGISTRA

- Od našega gospodarskega dopisnika -

I. UVOD

Vera in z njo cerkev nam daje odgovor na vprašanje o tem, kaj človek in svet sta in kakšen je njun smisel (ontologija ali nauk o biti), in o tem kakšne so dolžnosti človeka, kakšen naj človek bo (deontologija ali etika - nauk o dolžnostih). Znanost na drugo vprašanje ne daje nobenega odgovora: znanost nam ne pove, kakšni naj bodo naši cilji. Znanost se ukvarja s posameznimi vprašanji, kolikor jih je mogoče povsem racionalno obdelati in odgovoriti nanja s strogo logičnimi dokazi. V razdobju po Renesansi v 16. stoletju je znanost dosegla take uspehe, da so mnogi ljudje predrzno mislili, da sta vera in filozofija odigrali svojo vlogo in da ju bo znanost popolnoma nadomestila. Toda znanost nam ni dala in nam ne more dati celovite podobe o življenju. Bertrand Russell celo meni, da je taka celovita slika nemogoča, ker se nujno zapletemo v protislovja, če skušamo človeka in svet razložiti v celoti.

Vendar tako skeptično stališče veliko večino ljudi ne zadovolji. Že Pascal je opozoril na to, da "ima srce razloge, ki jih razum ne pozna" (le coeur a ses raisons que le raison ne connait pas). Zato že nekaj časa sem opaziti vračanje k filozofiji in veri. Način spoznavanja filozofije in vere je drugačen kot način spoznavanja znanosti. Znanost je v načelu induktivna t.j. sklepa od posameznega k splošnemu, opazuje posamezne pojave, jih razpredeljuje v pojme, išče odnošaje med temi pojmi in povezuje razlago skupnih pojmov v teorije. Filozofija in vera postopata načelno v nasprotni smeri od neke splošne ideje k posameznim pojavom - deduktivno. Seveda obe metodi druga drugo dopolnjujeta, s to razliko, da nam gola znanost ne more dati splošne razlage življenja in da ne more povedati ničesar o človekovih ciljih in dolžnostih.

Tudi med filozofijo in vero je razlika v načinu spoznavanja. Medtem ko je filozofija proizvod razuma in intuicije posameznega filozofa, seveda pod vplivom tradicije in njegovih sofilozofov, vere temelje poleg tega na razodetju - t.j. tekstu, ki je nadahnjeno od Boga. Če gremo še korak dalje je glavna razlika med katoliki in protestanti v tem, da zadnji prepuščajo razlago svetega teksta, t.j. svetega pisma, posameznemu verniku, medtem ko katoliška Cerkev pridržuje razlago najvišji avtoriteti t.j. papežu in škofom. To pa še ne pomeni, da mora biti odgovor filozofije ali odgovor protestantov napačen. Katoliška Cerkev govori o naravni filozofiji, t.j. resnici, kolikor jo more spoznati naravni razum brez pomoči Boga in Cerkve. Katoliška Cerkev si torej pridržuje pravico oznanjati resnico o smislu in naravi človeka in sveta in o človekovih dolžnostih. Čeprav mora ta resnica imeti vpliv tudi na razlago posameznosti, je položaj kočljiv, če znanost pride do ugotovitev o posameznosti, ki so v nasprotju s cerkvenim naukom. V takih primerih je potreben razmislek na obeh straneh. Ko je bil obsojen Galilejev nauk o gibanju zemlje okoli sonca, je Galileo baje pripomnil "Eppur si muove" (Pa se le vrti). Danes nihče več ne skuša zanikati, da se zemlja vrti okoli sonca, in nihče ne misli, da je ta teorija v nasprotju s cerkvenim naukom. O točnosti Galilejeve teorije lahko dvomimo samo še z vidika relativnostne teorije, ki pravi, da je vprašanje o tem, kaj se vrti in kaj se ne, v celoti odvisno od stališča na katerega se postavimo. Če vzamemo, da zemlja stoji, lahko trdimo, da se vse drugo giblje okoli nje v čudnih krogih; če vsamemo da sonce stoji, se spet vrti vse drugo okoli njega. Isto velja za biološko razvojno teorijo, dasi nihče ne trdi, da ta teorija daje dokončni odgovor. Voltaire je dejal, da so teorije kakor miši, ki gredo skozi vse luknje, dokler ne pridejo do luknje, skozi katero ne morejo. Teorija je teorija, dokler je z njo mogoče razložiti vse znane pojave. Ko kakega pojave ni več mogoče razložiti, je treba teorijo zavreči in najti drugo. Znanost je v bistvu skeptična. Zanja ni ničesar dokončnega.

Če govorimo o gospodarski vedi v zvezi z encikliko "Mater et Magistra", se moramo seveda vprašati, koliko enciklika vsebuje cerkveni nauk in koliko je gospodarska veda znanost. Na drugo vprašanje ni mogoče odgovoriti z da ali ne, temveč je položaj treba razložiti. Predvsem moramo poudariti, da gospodarska veda razpade v dve panogi: gospodarsko teorijo in gospodarsko politiko. Gospodarska teorija se v celoti poslužuje znanstvenih metod, t.j. pojave opredeljuje in razlaga. Če v gospodarski teoriji ni enotnosti med dvema ekonomistoma, se eden od njih moti, t.j. je storil logično napako, ali ne obravnava oba istih dejstev ali govori ta o različnih stvareh, pa uporabljata iste besede.

Težava je v tem, da gospodarska veda obravnava zelo zapletene pojave in da je zato vir nesoglasij pogosto težko odkriti. Fizika in kemija obravnava mrtvo materijo, vse pojave je mogoče kvantificirati, t.j. meriti, in mogoče je delati poskuse. Zato je mogoče v teh dveh naravnih znanostih (angleški in francoski "science" pomeni naravna znanost) vse pojave razložiti eksaktno, ponavadi s številkami. Bolj zapleten je že položaj pri biologiji, kjer je glavni pojem "življenje" še vedno problem in bo mogoče vedno ostal. Medicina, t.j. uporabljena biologija, je še manj ekzaktna, saj vsi vemo, da različni ljudje na pr. na različna zdravila reagirajo različno, ne da bi vedno vedeli zakaj. Čeprav se medicina poslužuje znanstvenih metod, je vendarle že bolj "ars", "veščina", "art" kot pa francosko-angleška "science". Zdravnikova izkušnja in intuicija igrata že veliko vlogo poleg racionalnega znanja.

Biologija in medicina imata opraviti z živim telesom, psihologija ima opraviti s človeškim duhom in je zato še manj ekzaktna, medtem ko pri tako imenovanih družbenih vedah, ki mednje spada tudi gospodarska veda nastopi še dodatna komplikacija medsebojnega vpliva človeških duhov v družbi.

Če ponovim: gospodarska veda ni in ne more biti ekzaktna kot fizika ali kemija, ker je njen predmet oskrbe ljudi z materialnimi dobrinami veliko bolj zapleten in v njem veliko vlogo igra človekova "svobodna volja", ki jo ni mogoče vedno in povsod določiti vnaprej. Gospodarska veda se more zatekati k metodi povprečnih števil, tako da njene ugotovitve bolj nakazujejo splošne tendence kot pa so "znanstveni zakoni" v najožjem smislu besede. Kljub temu bomo videli v nadaljnjem, da to nakazovanje tendence v obliki "gospodarskih zakonov" igra zelo koristno vlogo.

Toliko o teoriji, t.j. delu gospodarske vede, ki opisuje gospodarske pojave in jih razlaga. V skladu s tem, da so glavni element v gospodarski vedi ljudje, ki imajo "svobodno voljo", se del gospodarske vede ne ukvarja več s tem, kar je, temveč s tem, kaj naj bi bilo. To je gospodarska politika, ki razpade na gospodarsko etiko, gospodarsko kritiko in gospodarsko taktiko. Gospodarska etika je nauk o gospodarskih ciljih, gospodarska kritika primerja te cilje z današnjim stanjem gospodarstva in gospodarska taktika raziskuje, s kakšnimi sredstvi bi bilo mogoče doseči postavljene cilje, ako izhajamo iz sedanjega stanja.

Ali je gospodarska politika še znanost? Brez vsakega dvoma lahko rečemo, da gospodarska etika znanost ni. Ekonomist lahko gospodarske cilje našteje, ne more pa na popolnoma znanstveni osnovi reči, kateri cilj je važnejši. Ali je važnejši rast življenskega standarda ali enakost prejemnikov, polna zaposlenost ali stabilna valuta? To so vprašanja, ki jih ekonomist kot ekonomist ne more rešiti temveč jih lahko reši le kot politik ali moralist.

O tem vprašanju gospodarskih vrednot, je prišlo v Srednji Evropi ob koncu prejšnjega stoletja do dolge debate, ki jo imenujemo "Wertshreit" - prepir o vrednotah. Prišli so v glavnem do zaključka, da je mogoče znanstveno določiti sredstva za dosego ciljev in opisati kakšne posledice bo imelo, če damo nekemu cilju prednost pred drugim. Nekateri udeleženci so

tudi trditi, da je mogoče iz biti in smisla gospodarstva sklepati na nekatere cilje, toda splošno stališče je bilo, da spada določanje ciljev na področje etike in politike, ki seveda nista znanstveni panogi!

Po tem dolgem uvodu ki pa je bil potreben zaradi razjasnitve pojmov, lahko rečem, da vsekakor spada v okvir cerkvene okrožnice, da določi gospodarske cilje, kakršni izhajajo iz splošnega nauka Cerkve o morali. Za katoličane bodo ugotovitve o tem "smernice" za njihovo ravnanje zaradi mesta, s katerega prihajajo; za ostale, kolikor jih morejo prepričati. Zanimivo je, da je v Združenih državah konservativni katoliški urednik "National Review" zadnje encikliko napadel, medtem ko je protestantski teolog Reinhold Niebuhr v "Christian Century" poln hvale zanjo.

Okrožnica "Mater et Magistra" sama pravi: "Cerkev ima pravico in dolžnost ne samo varovati etična in verska načela, marveč tudi izreči svojo avtoritativno sodbo o tem, kako izvesti ta načela v praksi".

PISMO SLOV. KULTURNE AKCIJE

V VSAK SLOVENSKI DOM - SLOVENSKO UMETNINO !

Ne da bi se šli šoviniste! Resnični ljubitelji slikarstva in kiparstva nikoli niso ekskluzivni. Vendar prav ljubitelji svetovnih umetnosti znajo čislati tudi slovensko. Kadar v slovenskem domu najdete slovensko sliko, kip slovenskega kiparja, vedite, da ima njegov lastnik smisel za lepoto.

Mnogokrat smo po raznih domovih - kjerkoli že živimo - našli po stenah to, kar smo nekoč doma imenovali "židovski kič", cenene zmazke (ali pa tudi ne tako cenene!), kopije raznih del, "umetnine", katerim je zviti trgovec v dolgotrajnih spevih skušal dati čudovito vrednost. Na srečo - v slovenskih domovih - ni dosti tega blaga. Čeprav Slovenci nismo imeli preveč bogate likovne izobrazbe, vendar nam, hvala Bogu, okusa ni manjkalo. Pa tudi napačnega ponosa - "Raje francoski zmazek na steno, kakor pa slovensko sliko!" - ni bilo!

Danes zato v mnogih slovenskih domovih kraji stene slike slovenskih slikarjev, mnogi intimni kotički imajo na podstavkih kipe slovenskih kiparjev. Vrednosti! Ne samo v denarnem smislu, kajti tudi te rasejo iz dneva v dan, ampak estetske. Mnogi, ki v svoji mladosti niso imeli možnosti, da bi se поблиže spoznavali z umetninami, danes čutijo potrebo po lepoti, po stanovanju, ki ima nekaj več v sebi kakor pa zgolj udobje. Radi bi tudi dali svojim otrokom smisel za sliko, kip, radi bi mu olajšali vstop v razumevanje umetnosti.

Da je v zadnjem desetletju tudi po domovih v zamejstvu toliko lepih slovenskih umetnin našlo pot v livinge in spalnice, je treba iskati vzroka tudi pri delu, ki ga je opravljala Slovenska kulturna akcija s svojo propagacijo. Objavljanje reprodukcij, izdajanje umetnostnih knjig, poročanja in ocene o razstavah slovenskih umetnikov, likovna šola za mlade slikarje - vse to je dvignilo zanimanje za umetnostno delo, pa tudi za uživanje umetnin. Največji uspeh pa so imele tri doslej izpeljane umetnostne loterije, katerim se v prihodnjem letu pridružuje četrta. Ta bo brez dvoma najbogatejša: dvajset izbranih umetnin slovenskih umetnikov, med njimi celo majhna, a težkih denarjev vredna Sveta družina pok. Franceta Kralja.

Na prodaj je danih samo 1500 srečk, tako je možnost dobitka 1:75!, česar pri nobeni loteriji ne tomboli ni najti. Prodaja srečk se je že začela: tako bo namen tudi te loterije - dvigniti zanimanje za slovenske umetnine, pripomoči slovenskim domovom do lepih, vrednih umetnin ter pomoči Kulturni akciji pri njenem bodočem delu - povsem dosežen.

Slovenska umetnina v slovenskem domu ne kaže samo, da ima njegov lastnik smisel za estetiko in za umetnine, ampak tudi slovenskim in tujim obiskovateljem kaže vrednost slovenske likovne umetnosti, na katero smo lahko ponosni.

JOHNSON IN KENNEDY

(Od našega washingtonskega dopisnika)

Ko je bil takratni senator Kennedy izvoljen za demokratskega kandidata na predsedniških volitvah poleti 1960 v Los Angelesu in je ponudil senatorju Johnsonu mesto kandidata za podpredsednika, je vsa poučena ameriška politična javnost smatrala, da bo Johnson ponudbo zavrnil.

Ko jo je Johnson sprejel, so vsi predvidevali da bo sožitje med njim in Kennedyjem kratkotrajno in da bosta kmalu zašla v osebne spore. To mnenje je preživelo euforijo inavguralnih ceremonij in ga je bilo do pre kratkim slišati na washingtonskih cocktail partijah.

Ozadje, ki daje pobude za taka mnenja, je dovolj resnično. Johnson je bil dolga leta za predsednikom Eisenhowerjem najmočnejša osebnost v ZDA (kot vodja demokratske večine v ameriškem Senatu). 1960 je jasno izrazil svoj namen da postane predsednik in je bil zapleten s senatorjem Kennedyjem v ostro pred-konvencijsko borbo. Takrat je tudi padlo precej ostrih besed med obema in njuno osebno razmerje, ki je bilo preje dokaj prisrčno, se je silno ohladilo. Ko je Kennedy napravil svojo ponudbo v Los Angelesu, je bilo vsem političnim opazovalcem razumljivo, zakaj je to naredil. Johnson - čeprav osebno dokaj liberalen v notranji ameriški politiki, - je bil jeziček na tehtnici političnega nihanja ameriškega Juga. Kamor se bi nagnil on, tam se bi prejal slej znašla južnjaška večina. Ko je Johnson izjavil, da je ponudbo sprejel kot "old war-horse" Demokratske stranke, mu je marsikdo verjel; a ko je hitel zatrjevati, da bodo pretekli politični prepiri s Kennedyjem pozabljeni, se je večina komentatorjev spomnila pregovora, da je najhitrejša pot v pekel tlakovana z dobrimi nameni.

Toda kljub cinikom je do danes razmerje med obema privatno toplo in politično trdno. Kennedy se je dobro zavedal nevarnosti razdora z Johnsonom in je takoj po izvolitvi storil korake, da jih prepreči. Sam je letel takoj po izvolitvi k Johnsonu na njegovo "ranch" v Texasu, da mu čestita na izvolitvi in se z njim pogovori o načrtih za bodočnost.

Podpredsednik ZDA je bil do nedavnega prazna titula, ki ni ne doma ne v svetu nič pomenila. Nixon je to do neke mere spremenil in je postal agilen in vpliven, posebno v zunanji politiki, največ radi pasivnosti predsednika Eisenhowerja. V koliko je ta vpliv bil tudi odločilen? Med volilno kampanjo - ko so Nixonovi pristaši trdili, da je on izkušenejši od Kennedy-ja, ker da je osem let sodeloval pri "državnih odločitvah", - so novinarji vprašali Eisenhowerja, kaj je na tem resnice. Odgovor (politično nezaslišan, a nedvomno pravilen) je bil, da se Eisenhower ne spomni iz vseh osmih let niti enega primera, ko bi Nixon naredil kakšno državno odločitev. Ustavopravno da je samo predsednik tisti, ki lahko odločuje.

Če kljub Eisenhowerjevi osebni dispoziciji, da prepusti večino dela podrejenim - njegov podpredsednik ni mogel priti do veljave, kakšna naj bi bila usoda Johnsona, ki bo "druga vijolina" energičnemu, mlademu in aktivnemu predsedniku? Odgovor je bil jasen.

A - kot omenjeno - se te napovedi niso izpolnile. Deloma je to posledica Kennedyjeve taktosti: osebni odnošaji med obema so neprestani, ker je Johnson dobil svoje urade v poslopju bivšega Zunanjega ministrstva (Old State Department) preimenovanega v "Executive Offices", ki je samo okoli 50 m od Bele hiše. Značilno je da ti stiki niso samo uradni, ampak tudi privatni: Johnson je dnevni gost Kennedyja na kosilu ali večerji in celo za week-end na posestvu "Glenora" v Virginiji, ki si ga je predsednik kupil pred kratkim. Johnson je dobil tudi važne uradne naloge. Kennedy ga je imenoval za predsednika Državnega sveta za vseirje in predsednika Odbora za enake možnosti zaposlitve. Prvi odreja ameriška raziskovanja v vseirju, drugi pa se bori proti diskriminaciji proti črncem in drugim tujerojenim manjšinam pri iskanju dela. Zadnja funkcija je Johnsonu kot liberalnemu južnjaku še posebej pri srcu, ker upa da bo z odpravo nepravilnosti in predsodkov do črncev na Jugu odpravil tudi predsodke do južnjakov, ki so splošni v severnih, t.zv. Yankee državah.

Johnson, ki je osebno izredno žilav in deloven, se seveda ni takoj počutil dobro v novem položaju. Prej navajen odločati o vsem kar je Senat ukrepal (pri administrativni neodločnosti prejšnje administracije je bilo vedno dovolj) zdaj nima odločilne besede niti v Senatu, katerega predsednik je po Ustavi, niti v Državnem svetu za varnost (National Security Council) ki je najvišje posvetovalno telo v ZDA, in v katerem on sicer lahko predsedniku svetuje, a v katerem odločuje samo predsednik.

Toda Johnson, ki je politik par excellence, se jasno zaveda tega političnega aksioma: Kennedy si po dodatku 22 ameriške ustave lahko nasledi samo enkrat, t.j. 1964. Leta 1968 bo morala Demokratska stranka gledati za novim kandidatom. Če bo Johnson užival predsednikovo zaupanje in podporo, bo njegov samoumevni naslednik. Johnson, katerega politična kariera se odlikuje po izredni disciplini in smislu za politično realnost, si izpolnitve svojega življenjskega sna ne bo pokvaril z osebnimi malenkostmi, tudi če bi bile te upravičene.

Najbolj poučeni opazovalci v Washingtonu zato pričakujejo, da bosta politična sloga in osebno prijateljstvo med Kennedyjem in Johnsonom prestala vse preizkušnje - navkljub preteklosti.

To potrjujejo tudi številna potovanja Johnsona v inozemstvo (Azija in Berlin med najvažnejšim), ko je bil Johnson zastopnik predsednika v svojem elementu politične aktivnosti.

Zaključek R A Z G L E D O V

tivnih emigrantskih fantazij. Toda treba je dobiti odgovor na vpraša = nje: ali je pojasnilo g.Smersuja točno? Ali je g.dr.Miha Krek ista oseba v letu 1960., kot je bila leta 1954? Ali je kakšna razlika med Narodnim odborom za Slovenijo in Slovensko ljudsko stranko v emigraciji? Če pa bo še kdaj v bodočnosti Narodni odbor za Slovenijo objavil kako izjavo ali formulo, apel, program ali kaj podobnega, potem bo brez dvoma neobhodno potrebno, da bomo istočasno dobili tudi uradni komentar, dovolj obširen, jasen in nedvoumen, da ne bo potem treba g.Smersuju pisati pisma in razlagati izjave Narodnega odbora. Ali pa da mu bo vsaj olajšano delo...

PISMA UREDNIKU

"POSLEDNJI MOHIKANCI": G.urednik! Rad bi popravil svoj članek v številki 271., v katerem sem trdil, da italijanski socialistni demokrati in liberalci grozijo sedanji vladi, da bodo odtegnili svojo podporo, ako ne pride do sporazuma z Nennijevimi socialisti. To sem zapisal v dobri veri in sem se zgrozil, ko sem pozneje to bral objavljeno. Dejansko gre za grožnjo social-demokratov in republikancev, medtem ko so liberalci proti sporazumu z Nennijevci. LOJZE ZUPAN

KRI NI VODA: G.urednik! Na nekaj mestih gre g.Milunović nekoliko pre daleč v svojem razmišljanju, pa odvzema Bogu kar je božje, če se izrazim z njegovim lastnim zaključkom. Toda po drugi strani ima ta članek svojo posebno vrednost, ker nam katoličanom odkriva razpoloženje in občutke pravoslavnega brata. Moje mnenje je, da se premalo poznamo in da drug na drugega ter na njegovo vero gledamo s predsodki. Če bo KLIC TRIGLAVA v tej smeri kaj pomagal, bo storil veliko delo. LAVRIH.

POVERJENIK našega lista za SEVERNO AMERIKO g.Tine Kremžar se bo s februarjem preselil in bo poslej njegov naslov:
11047 - 110 STREET, EDMONTON, Alberta, Canada

Naslov poverjenice za AVSTRALIJO ge.Pavle Miladinovićeve ostaja kot doslej:
12 OXFORD ROAD, INGLEBURN, N.S.W.

"SAMOUPRAVLJANJE"

Preteklega meseca se je vršil v Ljubljani II. plenum glavnega odbora socialistične zveze Slovenije (SZDL Slovenije). Poleg razpravljanja o aktualnih problemih, posebno o sistemu delitve dohodka, je ponovno prišlo do razčiščevanja pojmov, kaj je odn. kaj naj bi bila socialistična zveza delavnega ljudstva. Iz glada, da večina njenih članov tega ne ve. To je razumljivo z ozirom na dejstvo, da je SZDL masovna organizacija, kateri hočeš-nočeš mora pripadati vsak polnoleten državljani, pa če se za javne zadeve zanima ali ne. Da voditelji odn. "kadri" SZDL tega ne vedo, pa je razumljivo, ker pripadajo istočasno vsem mogočim drugim organizacijam od ZKS do sindikatov in vidijo v SZDL malo koristi. Režim je edini, ki ima korist od dejstva, da SZDL obstoja in da preko nje drži zveze s tujimi socialisti, ki se boje odprtega sodelovanja s komunisti. Da je temu tako, lahko razvidimo tudi iz pisma Andreja Grudna, predsednika sindikalne organizacije podjetja "ŽITO", objavljeno v DELU 10. decembra, v katerem zavrača nekatere obtožbe v zvezi s pripojitvijo podjetja "ŠUMI" podjetju "Žito" kot "organizacijske ekonomske enote". Po pripojitvi - za katero ni jasno, ali se jeko lektiv sploh kdaj svobodno izrekel - so bili nekateri uslužbenci odpuščeni, kar Gruden opravičuje takole: "Odpovedi nekaterim uslužbencem v tovarni "Šumi" so bile dane na predlog letne konference Zveze komunistov podjetja "Žito" dne 26. XI. 1961, ki je ugotovila njihovo razdiralno vlogo in njih negativen odnos do dela ter jih imenovala poimensko. Konferenci je prisostvoval tudi zastopnik Občinskega komiteja ZK Ljubljana-Center." Kje je bil torej delavski svet? Kje je bil sindikat? Kje je bila SZDL? Inž. Marko Kržišnik nam je na plenumu glavnega odbora SZDL dal tole pojasnilo: "Nekateri kolektivi so sicer uvedli ekonomske enote, toda nanje niso prenesli tistih pristojnosti, ki jih je poprej imel centralni delavski svet. Centralni organi delavskega samoupravljanja so torej prenehali odločati o stvareh in ker pravic niso prevzeli nižji samoupravni organi, odločajo sedaj ponekod o posameznih stvareh sami obratovodje." Samoupravljanje pa tako po desetih letih! A ker je plenum ponovno poudaril, da je naloga SZDL samo "informativnega značaja", t. j. da samo informira in "poučuje" državljane, kaj je socialistično in kaj ne, medtem ko sindikati plešejo samo kot odloča ZK, ni nobeno čudo, da je državljaniom prav toliko mar za SZDL kot za lanski snog.

Sindikalni veteran Stane Kavčič je na plenumu še bolj razsvetlil delavsko samoupravljanje, ko je rekel: "V nekem kolektivu nastopi nerešen problem. Marsikdaj potem lokalni politični (Beri: ZK; moja opomba) ali gospodarski faktorji nestrpno reagirajo na konstelacijo v tem kolektivu. Formirajo komisijo, ki dobi nalogo, da najkasneje v enem tednu, če ne celo v treh dneh ali še celo v kakem krajšem roku, vse stvari analizira, razišče in najde edino pravično in edino socialistično rešitev. Potem se pod kapo te rešitve oziroma tega mnenja komisije deli pravica levo in desno, odredi se, koga je treba kaznovati, koga na graditi, koga povišati in koga odpustiti iz podjetja." Očividno preko glave delavskega sveta. Vinko Hafner pa je k temu dodal: "Posebne težave imamo v sedanjem obdobju zaradi tega, ker nimamo izdelanega sistema za usmerjanje gospodarstva v novih pogojih. Ostajamo torej že dolga leta pri starem načinu planiranja, ki pa bi se moralo v pogojih decentraliziranega gospodarstva in razvitega družbenega samoupravljanja bistveno spremeniti."

Ako je temu tako, potem je bil zaključni govor Vide Tomšičeve, predsednice glavnega odbora SZDL, docela zmešan. "Naš cilj ni krepitev SZDL (!), naš cilj je neposredna demokracija. To se pravi - vsak človek odloča v vsakem samoupravnem organu čim bolj samostojno, pri tem pa naj bo čim bolj obveščen, čim bolj seznanjen z vsemi variantnimi možnostmi odločitve. Naša naloga je, ne da mu izdelamo sklep, ampak da mu odpremo oči in mu omogočimo, da bo resnično izbiral, resnično odločal." Zanimivo bi bilo vprašati kolektiv tovarne "ŠUMI", ali je bilo to načelo upoštevano, ko se je odločalo o njegovi pripojitvi k podjetju "ŽITO" in kaj je storila SZDL, da odpre kolektivu oči, ko je bilo nekaj njegovih članov odpuščenih "na predlog" ZK?

Plenum je tudi pokazal, da se državljani v "družbenih službah" - kot n. pr. v zdravstvu, prosveti, itd. - ne mislijo dati voditi za nos kot delavci po podjetjih. Vida Tomšičeva je vprašanje "kako uveljaviti načela dohodka v družbenih službah in ga postaviti v relacijo s proizvodnjo" imenovala "akuten problem". Dr. Sašo Luzar pa je docela jasno poudaril, da je trenutno dohodek zdravstvenih delavcev odvisen samo od realizacije planirane vsote dohodka, ne pa od individualnega dela, in da bo treba še precej časa, predno bo odgovorjeno na vprašanje, kakšna je resnična vrednost zdravstvenega dela. Isto velja za šolstvo - toda o tem prihodnjič.

OD MESECA DO MESECA

MI SMO VOJAKI KORENJAKI

Z napredovanjem okrog petdeset generalov in admiralov, ki jih je v Jugosla - viji zdaj preko 300 (približno en general na 1000 vojakov), je Jugoslovanska ljud ska armada stopila v enaindvajseto leto svojega obstoja, katerega štejejo od usta novitve Prve proleterske brigade 22. decembra 1941. Po republiških prestolnicah so pokali topovi, v Ljubljani je Prva proleterska priredila parado, v Beogradu pa je obrambni minister general armije Ivan Gošnjak govoril na svečani akademiji.

Gošnjak je govoril o temnih oblakih na svetovnem obzorju in naraščajoči nape tosti, ki se izraža v Berlinu, Laosu, Kongu in Kubi ter v poskusih kolonialistov, da bi zatrli osvobodilna gibanja. Treba bi se bilo odpovedati metodam sile in gro žnjam, kajti Gošnjaka zelo skrbi nevarnost vojne, ki ogroža napredek, h kateremu vodi socializem. Težko je oceniti, kako strahotne posledice bi imela jedrska voj na, je rekel Gošnjak, a gotovo bi paralizirala vse ekonomsko in socialno življe nje. Veliko vprašanje je, kakšna družba bi izšla iz pogorišča. Gošnjak je izrazil zaskrbljenost, da nekateri na zapadu zagovarjajo omejene in obrobne vojne kakor tudi, da nekateri govore o neizbežnosti vojne ter jo smatrajo za dopustno sred stvo pri uvajanju socializma. S tem se je obregnil ob Kitajce, ne da bi jih ome nil s polnim imenom.

Čeprav se je treba zavzemati za mir, je nadaljeval Gošnjak, realističn po litika ne sme izgubiti iz vida revanšiste in avanturiste ter ne sme pozabiti na o brambo. Izkušnje iz partizanske vojne uče, da se je mogoče upreti sovražniku, ki ima tehnično in številčno premoč. Okupatorji so neizbežno nasprotovali interesom delovnih mas in so zato prav tako neizbežno izzvali odpor celotnega prebivalstva. Komunistična partija je tega znala mobilizirati in voditi. Vojna je pokazala, da je uspešen odpor mogoč, ker okupatorji nikdar niso mogli obvladati celotnega ozem lja in je njihova moč pojemala, medtem ko se je partizanska krepila. Zmagali smo zato, je dejal Gošnjak, ker smo iznašli obliko vojevanja, ki je bila najbolj pri merna za naše pogoje in ki je najbolje povezovala slabosti sovražnika ter predno sti našega položaja.

Na dolgo je Gošnjak govoril o armadi, skozi katero je po vojni šlo $2\frac{1}{2}$ miliji na mož. Trdil je, da je njena prednost v tem, da je ljudska in socialistična; od nosi med vojaki in starešinami so tudi ljudski, socialistični in tovariški. Vpra šanje obrambe je politično vprašanje vseh družbenih organov in organizacij. Nato je Gošnjak hvalil opravljeno vojaško delo, moralo in pripravljenost vojske, kakor tudi vlogo Zveze komunistov v vojski.

Tito je na Novo Leto zopet naklonil jugoslovanskemu ljudstvu svojo Novoletno poslanico, dolgo skoraj tisoč besed. Vsaj enkrat na leto, pravi Tito, se moramo vorašati ali smo kot socialistični državljani opravili svojo socialistično dolž nost in če smo napravili kako napako. Na notranjem torišču smo napravili velike uspehe, kljub vsem objektivnim težavam in subjektivnim slabostim. Suša in druge vremenske nepravilike so nam zopet zadale precejšnjo škodo. Vendar, ker smo dosegli že tako stopnjo tehničnega razvitka in gmotnih zmožnosti lahko zagotovimo zadost no hrano kljub vsem sušam in drugim nepravilikam. Poljedelstvo se ne sme bati novih metod. Socialistično poljedelstvo bi se moralo obravnavati kot industrijska pro izvodnja, če hočemo zvišati zanimanje proizvajalcev. Z industrijsko metodo pro izvodnje v našem socialističnem poljedelstvu bomo pridelali dovolj hrane.

Delovni kolektivi so dosegli velike uspehe v industriji, kar dokazuje, da je delavsko samoupravljanje najbolj zadovoljiv in uspešen sistem v socialistični proizvodnji. Če odgovorni in vodeči ljudje napravijo kake napake, imajo delovni kolektivi pravico in možnost, da javijo vse napake. Delitev dohodka mora biti v letu 1962 kar najbolj rešeno.

Hladna vojna dobiva nekak trajen karakter, ustvarjajo se nova žarišča vojne. Radi tega smo imeli lani septembra beograjsko konferenco 25 dežel. Naši ljudje so po svojih predstavnikih naredili velike napore za borbo za ohranitev miru, v borbi proti kolonializmu, popolno razorožitev in zabranitev jedrskih poskusov. To politiko bomo nadaljevali v tesnem sodelovanju z drugimi neblokovskimi deže lami, ki postajajo vedno močnejši faktor v mednarodni areni.

DRUŽBENI PLAN za leto 1962, ki ga je zvezna ljudska skupščina sprejela o božiču, predvideva, da se bo industrijska proizvodnja dvignila za 13%, predvsem v tistih industrijskih panogah, ki uporabljajo domače surovine: nafta, železo in jeklo, les, osnovna kemična industrija in prehrabena industrija. Poljedelska proizvodnja naj bi narasla 23% na splošno, oziroma 30% na socialističnih posestvih.

Narodni dohodek se bo povečal za 16% ali 15% na prebivalca. Investicijska potrošnja v osnovnih in obratnih sredstvih se bo povečala za 9%. Celokupna družbena potrošnja v osnovnih sredstvih bo znašala 837 milijard dinarjev v gospodarskih in 316 milijard v negospodarskih panogah. Investicije v predelovalni industriji bodo znesle 33 milijard dinarjev, vključno rudarstvo; v poljedelstvu 123 milijard in v transportu 175 milijard dinarjev. Celoten izvoz se bo povečal za 18%, a izvoz industrijskih izdelkov za 26%.

Osebna potrošnja naj bi se dvignila 7,9%, ali 6,8% na prebivalca. Osebna potrošnja nameštencev naj bi se povečala za 15%. Zato se bodo plače državnih nameštencev dvignile za 15%, a ostali bodo plačani po učinku.

PRIVREDNI PREGLED je pisal, da se je osebna potrošnja dvigala v zadnjih 4 letih po 10,1% na leto, kar je več kot v najnaprednejših zahodnoevropskih deželah. Za hrano zdaj potrošijo 42,1%, medtem ko so pred 4 leti potrošili 48,5% celotnih izdatkov, a kalorična vrednost se je kljub temu zvišala od 2824 kalorij na 3093 kalorij dnevno. Potrošnja sladkorja se je dvignila od 11,1 na 15 kg, sadja in zelenjave od 150,5 na 207 kg, mesa od 23,9 na 26,5 kg in mleka od 995 na 139 litrov na leto na osebo.

Potrošnja industrijskih predmetov se je tudi dvignila: tekstila od 9,56 na 14,8 m², radio aparatov od 7,02 na 16,54 na tisoč prebivalcev, pohištva od 7,55 na 17,14 oprem na tisoč prebivalcev, električnih aparatov od 184,14 kg na 664 kg na tisoč prebivalcev.

Železniški promet se je zvišal v zadnjih 10 letih za 23%, avtobusni pa 375%. Železnice še vedno prepelejejo 65% potnikov. Zdaj je v prometu 2600 avtobusov, medtem ko jih je bilo pred 10 leti 977. Lani so prepeljali 103 milijone potnikov leta 1950 pa 33 milijonov. Avtobusne proge so dolge 109.000 km, a železniško omrežje znaša 11.000 km. Slovenija, ki ima najboljše ceste, ima 2½krat gostejše avtobusno omrežje kot je jugoslovansko povprečje.

JAT je v zadnjih petih letih preletel nad 23 milijonov kilometrov, prepeljal skoraj 900.000 potnikov in prenesel 8 milijonov kilogramov blaga in pošte brez vsakršne nesreče. Letos bodo vpeljali Convair Metropolitan štirimotornike na domačih progah, predvsem med Beogradom in Titogradom, ki je ena najbolj prometnih. Drugo leto nameravajo upeljati reaktivna letala na mednarodne proge. - Pred kratkim je Jugoslavija podpisala pogodbo o letalskem prometu z Gvinejo, prvo od zahodnoafriških dežel. Podobne sporazume ima z 23 drugimi državami.

Sovjetska zveza bo po sporazumu pomagala pri izgradnji in rekonstrukciji železarne v Zenici, katere zmogljivost naj bi se zvišala za skoraj 50%, kakor tudi rudnikov železne rude v Varešu in Ljubiji, koksarne v Lukavcu in termoelektrarne z zmogljivostjo 156 kW.

Jugoslovanska skupnost elektroenergetskih podjetij je zaprosila za sprejem v evropsko zvezo za produkcijo in prenos električne energije (UCPTE) kot izreden član. Že vrsto let slovenske elektrarne izmenjujejo tok z Avstrijo. Decembra '61 so v 12 dneh poskusno dobavile 5,5 milijonov kW toka Gorici in tržaškemu industrijskemu predelu Žavljje. Januarja bodo poskuse nadaljevali, ko bo pričel delati dalekovod od Splita do Zagreba, ki bo povezal dalmatinske centrale s slovenskim omrežjem. Z zgraditvijo 75 km dolgega daljnovoda od Vlasine do Dimitrovgrada v Bolgariji so pričeli izmenjavati tok tudi z Bolgarijo.

Investicije za šole se bodo letos s zvišale za 25%, od 30,3 na 39 milijard dinarjev. V šolskem letu 1954/55 je dovršilo osemletko 60.000 otrok, a letos jih bo 200.000. V zadnjih dveh letih se je število srednjih šol dvignilo za 274 in število univerzitetnih ustanov za 76.

USTAVNA KOMISIJA zvezne ljudske skupščine je zasedala 10. in 11. januarja pod predsedstvom Kardelja in ji je prisostvoval tudi Tito. Pet podkomisij je pripravilo teze, o katerih bo koncem januarja razpravljala zvezni odbor Socialistične Zveze. Nato bo osnutek nove ustave dan v javno razpravo in ga bo do poletnega odmora sprejela ljudska skupščina.

Tito in Jovanka sta silvestrovala na Brionih v družbi Kardelja, Bakariča, K. Popovića, Ivana Mačka, njihovih milostljivih in drugih tovarišev. Posebna gosta sta bila kipar Augustinčič (ki je izklesal Tita v Užicah) in ljubljanski zdravnik dr. Bogdan Brecelj.